

ПОСТАТЬ ДМИТРА ПАВЛОВИЧА ЛЯЩИНСЬКОГО: УНІВЕРСАЛІЗМ ТА ПРОФЕСІОНАЛІЗМ В ЖИТТІ Й НАУЦІ

У пропонованій статті вперше в історії української літератури досліджено цікаву та неординарну постать колишнього викладача кафедри української літератури Волинського державного університету імені Лесі Українки Дмитра Лящинського. Основну увагу зосереджено на самій особистості науковця, а також на його працях.

Ключові слова: література, перекладацька спадщина, рецепція, письменник.

Яручик Віктор. Личность Дмитрия Павловича Лящинского: универсализм и профессионализм в жизни и науке. В предлагаемой статье автор впервые в истории украинской литературы исследует интересную и неординарную личность прежнего преподавателя кафедры украинской литературы Волинского государственного университета имени Леси Украинки Дмитрия Лящинского. В статье основное внимание сосредоточено на самой личности научного работника, а также на его некоторых трудах.

Ключевые слова: литература, переводческие работы, рецепция, писатель.

Yaruchyuk Viktor. Figure Dmitri Liashchinsky: Universalism and Professionalism in the Life and Science. In the offered article an author in the first time in history of Ukrainian literature probes an interesting and eccentric figure, former teacher of department of Ukrainian literature of the Volyn State University the name of Lesya Ukrainka Dmitry Liashchinsky. In the article basic attention is concentrated on personality of research worker, and also on his some labours.

Key words: literature, translate work, reception, writer.

Постановка наукової проблеми та її значення. Дослідження неординарної постаті Дмитра Павловича Лящинського є надзвичайно

актуальним, оскільки не дає забути нинішньому поколінню про професіонала, котрий працював для розвитку української літератури. Стаття є новаторською з огляду на те, що про Дмитра Лящинського поки не було написано жодної розвідки. **Об'єктом** дослідження у статті стане творчий та життєвий шлях Дмитра Лящинського.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Працюючи на кафедрі української літератури спочатку Луцького педінституту імені Лесі Українки, а згодом і Волинського державного університету імені Лесі Українки, Дмитро Павлович Лящинський виявив себе як вмілий фахівець-універсал. Причому всі літературні курси, які він читав для студентів різних років навчання, були настільки яскраво й оригінально подані, що складалося враження, що саме вони стали його найголовнішим професійним зацікавленням. Молоде покоління викладачів кафедри української літератури мало можливість бути студентами Дмитра Павловича і прослухати курси «Давня українська література», «Українська література ХІХ ст.», «Вступ до літературознавства».

Загалом до професійних інтересів Дмитра Лящинського належали періоди літератури від найдавнішої до сучасної, а улюбленими літераторами викладача були Лаврентій Зизаній та Іоаникій Галятовський, Феофан Прокопович і Григорій Сковорода, Тарас Шевченко та Іван Франко, Леся Українка й Ольга Кобилянська, Микола Вороний і Володимир Винниченко.

Почалася життєва дорога Дмитра Лящинського 5 квітня 1953 р. в с. Сілець Кам'яно-Бузького району на Львівщині в сім'ї робітників. Батько, Павло Дмитрович Лящинський, працював на Добротвірській електростанції, а мама, Антоніна Дмитрівна Лящинська, – бухгалтером на Добротвірському заводі «Буддеталь».

Здобувши неповну середню освіту в Добротвірській середній школі, Дмитро Лящинський вступає до Львівського культосвітнього училища, яке успішно закінчує в 1972 р. Упродовж 1972–1975 рр. працює на посаді керівника естрадного оркестру Добротвірського будинку культури. Щоправда, спрага до нових знань штовхає молодого музиканта і педагога здобувати нові знання. І в час, коли більшість однолітків вже здобули вищу освіту, Дмитро Павлович вступає у 1975 р. на філологічний факультет Сімферопольського держуніверси-

тету ім. М. Фрунзе, який закінчує в 1980 р. Навчаючись у виші, брав активну участь у роботі наукових конференцій. Саме там відбулося становлення майбутнього ґрунтовного дослідника-літературознавця.

Упродовж 1980–1983 рр. був учителем української мови та літератури в середній школі № 39 м. Сімферополя. Через сімейні обставини залишає Крим, переїхавши до Вінниці, де влаштовується на посаду старшого лаборанта кафедри російської мови підготовчого факультету іноземних громадян Вінницького педінституту. У Вінниці у нього та дружини Тетяни Леонтіївни народжується син Тарас. Згодом молода сім'я приймає рішення переїхати на Волинь.

Дмитро Павлович 31 січня 1985 р. влаштовується на посаду асистента кафедри української літератури Луцького педагогічного інституту ім. Лесі Українки. Ректором закладу на той час був Нестор Володимирович Бурчак. Із 4 вересня 1989 р. переведений на посаду викладача кафедри української літератури. У той час читає навчальний курс «Дитяча література» для факультету підготовки вчителів початкових класів. Активно працює над написанням кандидатської дисертації «Іван Франко – перекладач творів російських письменників». Упродовж 1987–1990 рр. проходить наукове стажування в Київському педагогічному інституті ім. М. Горького. І вже у квітні 1990 р. успішно захищає роботу, отримавши науковий ступінь кандидата філологічних наук.

Із 21 листопада 1990 р. переведений на посаду старшого викладача кафедри, а 7 листопада 1995 р. стає доцентом. 21 лютого 1996 р. Дмитра Павловича Лящинського обирають на посаду завідувача кафедри історії та теорії української літератури, на якій працював до 1 жовтня 1997 р., до вступу в докторантуру. Але смертельна хвороба не дозволила ані займатися улюбленою справою, ані жити. 19 вересня 2000 р. амбітного науковця та чудової людини не стало.

Дмитро Павлович лишив по собі десятки наукових статей у різних збірниках конференцій. Він із радістю ділився своїми науковими здобутками в літературі із колегами Волинського, Львівського, Івано-Франківського, Одеського університетів.

Цікавою для нас видається нині наукова розвідка Дмитра Лящинського «Леся Українка та Іван Франко», що була виголошена на науково-практичному семінарі, присвяченому 115-річчю від дня на-

родження патронеси нашого університету Лесі Українки. Дослідник слушно, ґрунтуючись на багатому, власноручно зібраному фактажі, доводить спільність поглядів Лесі Українки та Івана Франка в літературно-критичних та публіцистичних статтях. Можливо, не всі сучасні прихильники фемінізму знають, що проблеми емансипації, ролі жінки в тогочасному українському та світовому суспільстві, які піднімалися нашою співвітчизницею Лесею Українкою, французькими письменниками Жорж Санд, Анною-Луїзою-Жермен де Сталь, Олександром Дюма, англійцями Джоном Стюартом Міллем, Маргаретою Оліфант, Хамфрі Уордом, росіянами Іваном Тургенєвим і Львом Толстим, були надзвичайно актуальними також у літературознавчих працях Івана Франка. Зокрема, Дмитро Лящинський віднаходить у творчому доробку «Великого Каменяра» статті «Жіноча неволя в руських піснях народних», «Женщина-мати», «Жіноча бібліотека, видає Наталія Кобринська».

Дмитро Лящинський доводить, що Леся Українка та Іван Франко також були великими прихильниками та реформаторами українського театру. Обидва українських письменники прагнули бачити на театральній сцені твори прогресивних українських авторів, перекладені твори зарубіжних письменників, мріяли, щоб театр показав життя не лише неосвіченої, «темної» людини, але й тодішньої інтелігенції. Якщо Леся Українка в статті «Про театр» висловлювала побажання піднести український театр вище, створити спілку талановитих акторів, щоб зацікавити й приваблювати глядача, то Іван Франко у своїх працях «Руський театр у Галичині» та «Русько-український театр» закликав авторів-драматургів створювати оригінальні твори та популяризувати театр у Галичині.

Особливо актуальними в сучасному літературознавстві є компаративістичні погляди на літературу, дослідники велике значення приділяють міжнаціональним літературним зв'язкам. Тож нині особливо цікавими видаються спостереження Дмитра Лящинського про зацікавлення Лесі Українки та Івана Франка сусідньою польською літературою. Наш волинський дослідник розглядає статті Івана Франка «Адам Міцкевич», «Марія Конопницька», «Польський селянин у польській літературі», де помітні аналогії польських авторів та їхніх творів із тодішніми зразками інших слов'янських літератур. Науко-

вещь зауважує, що солідарною із І. Франком є Леся Українка, котра в статті «Заметки о новейшей польской литературе» багато уваги приділяє постаті Адама Міцкевича та його сучасникам. Близькими для обох українських класиків (Лесі Українки та Івана Франка) була тема «української школи» в польській літературі, урегулювання українсько-польського національного питання, демократичний рух Польщі й участь у ньому українців-галичан.

Дмитро Ляцинський велику увагу також приділяв проблемі перекладацької праці в українській літературі. Актуальною до сьогодні є його наукова розвідка «Через переклади – до взаєморозуміння», що була озвучена на конференції в Івано-Франківському педагогічному інституті (нині – університет) у 1986 р. Передусім Дмитра Павловича цікавила перекладацька робота Великого Каменяра, оскільки він обирав для перекладів твори античної, західноєвропейської та російської літератури, які стали б у пригоді українським читачам. Об'єктом досліджень стали перекладацька спадщина Франка із російської (О. Пушкін, М. Гоголь, М. Некрасов, М. Салтиков-Щедрін, М. Лермонтов, М. Чернишевський), польської (Т. Падура, Б. Залеський, А. Міцкевич, Е. Ожешко, М. Конопніцька, С. Гощинський) та чеської (Я. Врхліцький, Є. Красногорська, Я. Неруда, К. Гавлічек-Боровський) літератур.

Сподвижницька літературно-критична праця Івана Франка особливо приваблювала Дмитра Ляцинського. Мабуть, недаремно одним із улюблених навчальних курсів, які викладав Дмитро Павлович для студентів, був «Історія української літератури ХІХ століття». До кола зацікавлень викладача входили також давня література, драми і містерії ХVІІ–ХVІІІ ст. як образки народного світовідчуття і світорозуміння, а також народні думи, легенди, пісні, великі та малі фольклорні жанри. Як і Франка, Дмитра Ляцинського цікавили проблеми розвитку апокрифічної літератури. Теорія давньої літератури тісно була пов'язана з її практичним втіленням у літературних творах Мелетія та Герасима Смотрицьких, Петра Скарги, Христофора Філалета, Івана Вишенського, Григорія Сковороди, Касіяна Саковича, Софронія Почаського, Івана Величковського, Феофана Прокоповича та багатьох інших.

Наукові, педагогічні здобутки Дмитра Павловича Лящинського навряд чи зможуть перевершити його життєві, людські принципи. Оскільки цей успішний і талановитий викладач, у першу чергу, лишився в пам'яті своїх колег справжньою Людиною із великої літери. Він завжди радо надавав допомогу кожному, хто цього потребував, причому жодного разу не очікував подяки за зроблене Добро. Скромно посміхався і скупю, немов по-юнацькому червоніючи, віджартовувався. Говорять, коли людина талановита, то талановита в усьому. Дмитра Павловича знають як професійного водія, талановитого музиканта-саксофоніста, вмілого мисливця... Він міг годинами розповідати про свої водійські пригоди, із веселощами пригадував, як ще в студентські роки із сусідами по кімнаті підробляв музикантом на весіллях, віртуозно граючи на саксофоні. Навіть Остап Вишня, пишучи свої «Усмішки», міг багато чого запозичити із мисливських бувальщин Дмитра Павловича Лящинського.

Інститут філології та журналістики, що став спадкоємцем філологічного факультету, вже десяток років знаходиться в іншому, новому приміщенні, де жодного разу не ступала нога Дмитра Павловича. Проте, якби він нині відчинив двері кафедри української літератури, навряд чи хтось здивувався б. Складається враження, що Д. Лящинський досі працює поряд зі своїми колегами та колишніми студентами. Його дух доброзичливої людини живе в кожному із нас донині.

Список використаної літератури

1. Лящинський Д. Через переклади – до взаємопорозуміння / Д. Лящинський // Іван Франко – письменник, мислитель, борець за дружбу між народами : тези доп. обл. наук. конф., присвяч. 130-річчю від дня народж. Великого Каменяра. – Івано-Франківськ : [б. в.], 1986. – С. 58–60.
2. Лящинський Д. Леся Українка і Іван Франко / Д. Лящинський // Співець мужності і краси : тези доп. наук.-практ. семінару, присвяч. 115-річчю з дня народж. Лесі Українки. – Луцьк : [б. в.], 1986. – С. 16–18.
3. Лящинський Д. Жанрова різноманітність давньої української літератури в інтерпретації І. Франка / Д. Лящинський // Матеріали XXXIX конф. проф.-викл. складу і студ. ін-ту. – Луцьк : Луцьк. держ. пед. ін-т, 1993. – С. 261.
4. Питання сімейного виховання в педагогічній спадщині Н. К. Крупської / Д. Лящинський, М. Кричфалуший, О. Бичук, Ю. Цюпак // Н. К. Крупська і сучасна школа : тези доп. та повідомл. наук.-метод. конф., присвяч. 120-річчю з дня народж. Н. К. Крупської. – Луцьк : [б. в.], 1989. – С. 181–183.